

Εγχειρίδιο

Εκπαιδευτικής δράσης

ΤΟΜΟΣ 1^{ος}

Ανθρώπινα Δικαιώματα = Λιγότερη Φτώχεια

Οδηγός για τον εκπαιδευτικό

Εισαγωγικό σημείωμα

Αγαπητοί συνεργάτες και συνάδελφοι,

Με μεγάλη μας χαρά σας παρουσιάζουμε το πρώτο μας ηλεκτρονικό εκπαιδευτικό εγχειρίδιο και φιλοδοξούμε να ανταποκριθεί ο σχεδιασμός μας σε δύο υψηλούς στόχους:

A) Την ανάπτυξη και υποστήριξη ενός δικτύου εκπαιδευτικών- υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη σχολική και εκπαιδευτική κοινότητα της χώρας μας,

B) Την επιτυχή προώθηση των στόχων της εκστρατείας μας για την αντιμετώπιση της ανθρώπινης Εξαθλίωσης και τον τερματισμό των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που τη διαιωνίζουν.

Στο δίκτυο μπορούν να συμμετέχουν εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων, παιδαγωγοί, στελέχη της εκπαίδευσης, εμπυχωτές και συντονιστές ομάδων, υπεύθυνοι πολιτιστικών και εκπαιδευτικών ομίλων που θέλουν να υποστηρίξουν και να προωθήσουν την κουλτούρα ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο χώρο εργασίας τους και στην εκπαιδευτική τους κοινότητα.

Όπως όλοι έχουμε πλέον αναγνωρίσει, τα ανθρώπινα δικαιώματα στο σχολείο **δεν εννοούνται ως διδασκαλία στην τάξη αλλά ως τρόπος σχολικής ζωής**. Δεν πρόκειται για το δημιούργημα μερικών δασκάλων με καλή θέληση.

Πρόκειται για τη δέσμευση στην αξιοπρέπεια που λαμβάνει η σχολική κοινότητα, με την παρότρυνση κάποιου εκπαιδευτικού-υποστηρικτή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με την υποστήριξη της διεύθυνσης και με την εμπλοκή της ευρύτερης κοινότητας.

Η ελληνική πολιτεία έχει θεσμοθετήσει από το 2003, με το νέο εκπαιδευτικό νόμο, την πλήρη και ποιοτική εφαρμογή και προστασία των δικαιωμάτων στο σχολείο καθώς και την υποστήριξη εκπαιδευτικών πρωτοβουλιών στην κατεύθυνση αυτή.

Σε αυτές τις θετικές προϋποθέσεις, η Διεθνής Αμνηστία θέλει να συμβάλει στην προώθηση και την καλλιέργεια της κουλτούρας σεβασμού και αξιοπρέπειας μεταξύ των ανθρώπων με τούτο το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που τιτλοφορείται, όπως και η μεγάλη παγκόσμια εκστρατεία της:

((((ΑΠΑΙΤΟΥΜΕ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ)))

Όπως θα διαπιστώσετε, πρόκειται για ένα ζωντανό πρόγραμμα που θα εξελίσσεται μαζί μας με ιδέες και προτάσεις που φιλοδοξούν να μεταμορφώσουν τη σχολική κουλτούρα, την οργάνωση της τάξης και του σχολείου και τις ανθρώπινες σχέσεις μέσα στην εκπαιδευτική και τοπική κοινωνία προς την κατεύθυνση των ιδεωδών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Θεμελιώδεις αρχές λειτουργίας για ένα σχολείο που σέβεται και υπερασπίζεται τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι, σύμφωνα με το **Πλαίσιο για ένα Φιλικό στο Παιδί Σχολείο που προασπίζεται τα Ανθρώπινα Δικαιώματα**, Πρόγραμμα Εκπαίδευσης της UNICEF, που υιοθετήθηκε στις 10 Ιουλίου 2005, οι εξής:

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ που είναι φιλικό στο Παιδί και προασπίζεται τα ανθρώπινα δικαιώματα

Αναγνωρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα όλων των παιδιών.

Αντιμετωπίζει το παιδί με ολιστικές προσεγγίσεις. Οι εκπαιδευτικοί ενδιαφέρονται για τις ανάγκες και τα σημαντικά γεγονότα που συμβαίνουν στο παιδί πριν ακόμη εγγραφεί στο σχολείο (σε ό,τι αφορά την υγεία του για παράδειγμα) αλλά και όταν επιστρέφει στο σπίτι του.

Είναι μαθητο-κεντρικό, δίνει δηλαδή έμφαση στην ψυχολογική και κοινωνική ευημερία του παιδιού.

Είναι ευαίσθητο σε ζητήματα φύλου και φιλικό στα κορίτσια. Φροντίζει να εξαλείφει τα εμπόδια στη διαφυλική ισότητα και τις στερεοτυπικές και αναπτύσσει τις ικανότητες τόσο των κοριτσιών όσο και των αγοριών.

Πρωθεί την ποιοτική μάθηση. Οι μαθητές ενθαρρύνονται να σκέφτονται κριτικά, να θέτουν ερωτήματα, να εκφράζουν απόψεις και να εμπνεύδωνουν τις βασικές δεξιότητες.

Παρέχει εκπαίδευση βασισμένη στην **πραγματικότητα της ζωής των παιδιών.** Κάθε παιδί χαιρέται τη μοναδικότητά του και τις προσωπικές του εμπειρίες στο σχολείο, στην κοινότητα και την οικογένειά του, δεδομένα που λαμβάνονται υπόψη από τους δασκάλους με σκοπό την προώθηση της μάθησης και της ανάπτυξης.

Ενεργεί ώστε να διασφαλίσει την **ενσωμάτωση, το σεβασμό και την ισότητα ευκαιριών** για όλα τα παιδιά. Στερεοτυπικές, αποκλεισμοί και διακρίσεις δεν είναι ανεκτές.

Πρωθεί τα **δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μαθητών** μέσα στο σχολικό περιβάλλον καθώς και τον ακτιβισμό ευρύτερα στην κοινότητα.

Ενθαρρύνει τις ικανότητες των εκπαιδευτικών, το ηθικό, την αποστολή και τη θέση τους διασφαλίζοντας ότι παρέχεται επαρκής κατάρτιση, αναγνώριση και ανταμοιβή στους δασκάλους.

Εστιάζει στην οικογένεια. Φροντίζει για τη συνεργασία, ενδυνάμωση και βοήθεια των οικογενειών, των παιδιών, των γονέων και των εκπαιδευτικών ώστε όλοι να αναπτύξουν συνεργατικές σχέσεις.

Αυτές οι φαινομενικά αφηρημένες ιδέες αποτελούν ένα οργανωτικό πλαίσιο που κάθε εκπαιδευτικός μπορεί να εφαρμόσει στο σχολείο του ή και σε άλλες ευκαιρίες που

σχετίζονται με το Άρθρο 26 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Υιοθετήστε, λοιπόν, αυτό το πρόγραμμα εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα και την αξιοπρέπεια και χαιρετίστε το με την ανάρτηση και συζήτηση των παραπάνω αρχών με τους συνεργάτες και συνάδελφους στο σχολείο.

Το μεγαλύτερο βήμα θα έχει γίνει.

Οι παραπάνω αρχές αυτές θα μπορούσαν επίσης να τεθούν ως ερωτήματα αξιολόγησης του επιπέδου σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο σχολείο μας.

Η εκπαιδευτική δράση για την καλλιέργεια της κουλτούρας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο σχολείο είναι για τη Διεθνή Αμνηστία η υψηλότερη αποστολή της ώστε να επιτύχει με όλους τους συνεργάτες και ακτιβιστές το όραμα μιας κοινωνίας όπου όλοι οι άνθρωποι θα απολαμβάνουν τα δικαιώματα και την αξιοπρέπειά τους.

Ευχαριστούμε για τη συνεργασία και σας περιμένουμε στο δίκτυο εκπαιδευτικών-υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Φιλικά,

Τομέας εκπαίδευσης

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Πληροφορίες υποβάθρου για την εκστρατεία και τους στόχους της

Φτώχεια: ένας φαύλος κύκλος παραμέλησης και παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Η εκπαιδευτική δράση της εκστρατείας

Ενδυνάμωση των μαθητών: να γνωρίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, να τα ασκούν, να τα υπερασπίζονται & να σπάσουν το φαύλο κύκλο εξαθλίωσης και παραβίασης των δικαιωμάτων.

Προτάσεις για την εφαρμογή του προγράμματος

Σε ποιους απευθύνεται, πώς να προετοιμαστεί και οργανωθεί το μάθημα, η σχέση του με τα άτυπο πρόγραμμα.

Για την καλλιέργεια της κουλτούρας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο σχολείο

Πώς αναπτύσσεται, πώς μπορεί η/ο εκπαιδευτικός να λειτουργήσει ως πολλαπλασιαστής στη σχολική κοινότητα.

Επιμέλεια-Παιδαγωγικός σχεδιασμός: Αστέρη Θεοδώρα-Ντορέττα

©Διεθνής Αμνηστία, Ελληνικό Τμήμα 2009

Τα πνευματικά δικαιώματα διατηρούνται. Επιτρέπεται η αναπαραγωγή μόνο για εκπαιδευτική και ανιδιοτελή χρήση και με αναγνώριση της πηγής.

Η παγκόσμια εκστρατεία: (((Απαιτούμε Αξιοπρέπεια)))

Τα ανθρώπινα δικαιώματα βρίσκονται σε κρίση παγκοσμίως. Δισεκατομμύρια άνθρωποι υποφέρουν από ανασφάλεια, αδικία και έλλειψη αξιοπρέπειας σε όλον τον κόσμο. Η παγκόσμια οικονομική κρίση οδηγεί εκατομμύρια επιπλέον ανθρώπους στη φτώχεια και στην περιθωριοποίηση. Θέτει σε κίνδυνο τους πολίτες για πιθανές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους όπως συχνότερα είναι η διατροφική κρίση και οι επιβαλλόμενες εκτοπίσεις- η στέρηση στέγης.

Ο κόσμος έχει επειγόντως ανάγκη από μια διαφορετικού τύπου αντίδραση από τη φιλανθρωπία και διαφορετικού τύπου ηγεσία από τις αποσπασματικές, μεμονωμένες νομοθετικές ρυθμίσεις προκειμένου να αντιστρέψει τις συνέπειες αυτής της κρίσης.

Η εκστρατεία «Απαιτούμε Αξιοπρέπεια» είναι η καινούργια καμπάνια της Διεθνούς Αμνηστίας με στόχο να σταματήσει τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που κρατούν τους ανθρώπους δέσμιους της φτώχειας.

Η καμπάνια θα απαιτήσει:

ενίσχυση και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

ενδυνάμωση της φωνής των ευάλωτων ομάδων

ηγεσία και διαφάνεια ώστε να παύσουν οι παραβιάσεις α.δ.

ανάληψη ευθυνών από τις κυβερνήσεις και τις μεγάλες εταιρείες

Η εκστρατεία ξεκινά 17 Οκτωβρίου 2009 και

θα αναθεωρηθεί το 2016

Το 2015 θα εξεταστεί εάν έχει επιτευχθεί ο αναπτυξιακός στόχος των Ηνωμένων Εθνών για τη μείωση των ανθρώπων που ζουν σε συνθήκες φτώχειας κατά το ήμισυ.

Φτώχεια

Μια υπόθεση ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Η θέση της Διεθνούς Αμνηστίας είναι ότι η φτώχεια **δεν αφορά μόνο την οικονομική ανέχεια**. Δεν αναφέρεται μόνο στα χρήματα και την οικονομική ανάπτυξη. Η φτώχεια για τους ανθρώπους που τη βιώνουν είναι ανασφάλεια. Η φτώχεια για τους ανθρώπους που τη βιώνουν έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες, όπως υγείας και παιδείας. Η φτώχεια για τους ανθρώπους που τη βιώνουν οδηγεί σε διακρίσεις και στην άρνηση απόδοσης δικαιοσύνης. Η φτώχεια αφαιρεί τη φωνή αυτών που τη βιώνουν. Όταν οι αρχηγοί του κόσμου και οι εταιρίες αγνοούν τις φωνές, δε θέλουν να ακούσουν και δε καθίστανται υπεύθυνοι για τις καταπατήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τότε κρατούν τους ανθρώπους φτωχούς.

Η Διεθνής Αμνηστία πιστεύει ότι ο προσδιορισμός της λέξης *φτώχεια* θα πρέπει να επεκταθεί ώστε να περιλαμβάνει περισσότερους δείκτες εκτός από το μισθό και το προσδόκιμο ζωής.

Το να βιώνεις τη φτώχεια και να ζεις στη φτώχεια δηλώνει κάτι παραπάνω και από την ίδια τη στέρηση. Με άλλα λόγια, φτώχεια δεν είναι μόνο η **στέρηση**, αλλά επίσης η **ανασφάλεια**, η αδυναμία να υπερασπιστείς τα δικαιώματά σου, η **περιθωριοποίηση**. Οι τρόποι με τους οποίους μετριέται η φτώχεια σήμερα δε θα πρέπει να περιορίζει τους τρόπους με τους οποίους αυτή γίνεται κατανοητή.

Τα άτομα που υποφέρουν από αυτές τις παραβιάσεις δεν έχουν συνήθως τη δυνατότητα να ακουστεί η φωνή τους. Η Διεθνής Αμνηστία με τη νέα παγκόσμια εκστρατεία «*Απαιτούμε Αξιοπρέπεια*» επιχειρεί **να δώσει φωνή σε εκείνους που δεν έχουν, ώστε να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους**. Αυτό δεν σημαίνει πως θα μιλήσουμε εκ μέρους όσων ζουν σε καθεστώς φτώχειας. Αυτό που θα προσπαθήσουμε να κάνουμε είναι να ενισχύσουμε τη φωνή τους, ώστε οι άλλοι να μπορέσουν να ακούσουν και να καταλάβουν καλύτερα την πραγματικότητα στην οποία ζουν.

Το 2000 η Παγκόσμια Τράπεζα διεξήγαγε μια έρευνα με τίτλο Οι Φωνές των Φτωχών στην οποία ζητούσε από 60,000 άντρες και γυναίκες να μοιραστούν τις εμπειρίες και τα βιώματα τους ζώντας σε συνθήκες φτώχειας.

Ίσως το πιο ενδιαφέρον πράγμα που προέκυψε από αυτή την έρευνα ήταν ότι οι άνθρωποι μίλησαν για να δώσουν έμφαση στο ότι η φτώχεια είναι κάτι περισσότερο από έλλειψη υλικών αγαθών. Είναι ακόμη η *έλλειψη της ελεύθερης έκφρασης, της δύναμης και της ανεξαρτησίας*, η οποία αφήνει τους ανθρώπους έρμαιοι στην εκμετάλλευση και ευάλωτοι σε κάθε είδους *βιαιότητα, ταπείνωση και απάνθρωπη αντιμετώπιση* τόσο από ιδιωτικούς όσο και από κρατικούς φορείς της χώρας από την οποία αποζητούν κάποια βοήθεια.

Πώς είναι δυνατόν, λοιπόν, οι άνθρωποι που ζουν στη φτώχεια να υπερασπιστούν τα δικαιώματά τους; Το 2008, το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη (UNDP) διεξήγαγε μια έρευνα με τίτλο Κάνοντας το Δίκαιο να λειτουργεί για Όλους, για το κατά πόσο οι άνθρωποι έχουν πρόσβαση στο νόμο. Τα στοιχεία έδειξαν ότι **πάνω από το 85% του παγκόσμιου πληθυσμού**, δηλαδή 4 δισεκατομμύρια άνθρωποι **δεν** έχουν πρόσβαση σε κανένα νομικό σύστημα.

Ένας από τους κύριους λόγους για αυτό είναι η φτώχεια. Όταν οι άνθρωποι είναι ανίκανοι να γράψουν ή να διαβάσουν, όταν ζουν σε απομακρυσμένες αγροτικές περιοχές, με καθόλου πρόσβαση στις νομικές υπηρεσίες, όταν δεν έχουν καμία πρόσβαση στα ΜΜΕ ή είναι ανίκανοι να πληρώσουν κάποιο αντίτιμο για νομική βοήθεια ζουν, όπως το ορίζει ο UNDP, σε «έκνομες περιοχές», δηλ. σε περιοχές πέρα από κάθε νομική προστασία. Στην περίπτωση απουσίας του νόμου οι πιο ευάλωτοι γίνονται ακόμα πιο ευάλωτοι καθώς δεν έχουν κανένα μέσο να προστατέψουν τα δικαιώματά τους.

Γιατί πραγματοποιούμε αυτήν την εκστρατεία τώρα

Τα τελευταία χρόνια, παρατηρούμε **αυξανόμενες ανισότητες** και περιθωριοποίηση, που εν μέρει τροφοδοτούνται από την παγκοσμιοποίηση. Οι λύσεις που προσφέρονται για την εξάλειψη της φτώχειας αφορούν κυρίως τις επενδύσεις, το εμπόριο, τις νέες τεχνολογίες και την εξωτερική βοήθεια. Η οικονομική κρίση που άρχισε να ξετυλίγεται το 2008, δείχνει τον εύθραυστο χαρακτήρα της προσέγγισης αυτής, που τελικά έχει ωθήσει εκατομμύρια ανθρώπους πίσω στη φτώχεια.

Οι παγκόσμιες προσπάθειες για τον τερματισμό της φτώχειας έχουν ως επίκεντρο τους **Αναπτυξιακούς στόχους της Χιλιετίας των Ηνωμένων Εθνών**, με σκοπό να μειωθεί κατά το ήμισυ ο αριθμός των ανθρώπων που ζουν σε συνθήκες φτώχειας έως το 2015, κάτι όμως που δε θα επιτευχθεί άμεσα. Οι στόχοι της χιλιετίας αδυνατούν να αντιμετωπίσουν ορισμένες παραβιάσεις βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων που αποτελούν τη βάση της φτώχειας.

Η εκστρατεία «Απαιτούμε Αξιοπρέπεια» έχει στόχο της τον τερματισμό των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που διατηρούν την ανθρώπινη φτώχεια σε υψηλά επίπεδα.

Οι άνθρωποι που ζουν σε συνθήκες φτώχειας αντιμετωπίζουν διάφορες μορφές διακρίσεων. Οι άνθρωποι που ζουν στη φτώχεια στερούνται το δικαίωμα στην εκπαίδευση, στην υγεία, στη στέγαση, στην ενημέρωση, στη σωματική ακεραιότητα, το δικαίωμα της ισότητας ενώπιον του νόμου, το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη.

Οποιοδήποτε αποτελεσματικό πρόγραμμα για την εξάλειψη της φτώχειας πρέπει να διασφαλίζει ότι οι άνθρωποι που ζουν σε συνθήκες φτώχειας είναι σε θέση να διεκδικήσουν τα ανθρώπινα δικαιώματά τους.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα παρέχουν ελευθερία επιλογής και δράσης, ενώ απευθύνονται και σε οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα, όπως το δικαίωμα στην υγεία, στη στέγαση, την τροφή και την εκπαίδευση. Τα ανθρώπινα δικαιώματα παρέχουν προστασία και εγγυήσεις που προφυλάσσουν από την αυθαίρετη άσκηση της εξουσίας του κράτους. Τα ανθρώπινα δικαιώματα απαιτούν από μια κυβέρνηση διαφάνεια και υπευθυνότητα, ώστε οι πολίτες να ενημερώνονται και να συμμετέχουν ενεργά και αποτελεσματικά στη λήψη αποφάσεων που επηρεάζουν τη ζωή τους.

Γιατί η φτώχεια αποτελεί ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

Δεν υπάρχει τίποτα αναπόφευκτο στον τομέα φτώχεια. Αποτελεί συχνά αναμενόμενο αποτέλεσμα συγκεκριμένων πολιτικών ή πρακτικών (συμπεριλαμβανομένης της απουσίας δράσης) των κρατών και άλλων παραγόντων, π.χ. εταιρείες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ενέργειες που προκαλούν ή εμβαθύνουν τη φτώχεια είναι οι ίδιες οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Για παράδειγμα, οι εξαναγκαστικές εξώσεις μπορούν να οδηγήσουν τους ανθρώπους στη φτώχεια μέσω της καταστροφής των σπιτιών τους και των υπάρχόντων τους, να δυσκολέψουν την πρόσβαση των παιδιών της κοινότητας στο σχολείο, να δυσκολέψουν την πρόσβαση της κοινότητας σε νερό, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη κ.λ.π. Η εξαναγκαστική εκδίωξη των ανθρώπων που ζουν σε ανεπίσημους οικισμούς μπορεί, επίσης, να έχει καταστροφικές συνέπειες για τα άτομα που ήδη ζουν στη φτώχεια, με το να εμβαθύνουν την περιθωριοποίησή τους. Όχι μόνο δεν βιώνουν την απώλεια των σπιτιών και των περιουσιών τους, μπορούν επίσης να χάσουν τα κοινωνικά δίκτυα υποστήριξης τους, πράγμα που θα τους θέσει σε μεγάλο κίνδυνο βίας και εκμετάλλευσης

Οι άνθρωποι που ζουν υπό συνθήκες φτώχειας αποτελούν, επίσης, πιθανότερο στόχο παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για παράδειγμα, τα παιδιά και άλλες κοινωνικές ομάδες που ζουν ή εργάζονται στους δρόμους είναι εξαιρετικά ευάλωτοι σε θέματα κακοποίησης, κακομεταχείρισης και απόσπασης χρημάτων από την αστυνομία και άλλους κρατικούς υπαλλήλους με τους οποίους έρχονται σε επαφή.

Είναι σήμερα η φτώχεια μεγαλύτερο πρόβλημα από ό,τι στο παρελθόν;

Η απάντηση σε αυτό είναι θέμα διαφορετικών απόψεων και εξαρτάται κατά πόσο μπορεί να αντιμετωπιστεί η φτώχεια ή σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι μπορεί να παρεμποδιστεί ή να εκλείψει. Εδώ υπάρχουν κάποιες χρήσιμες πληροφορίες, σύνδεσμοι, δεδομένα που ίσως μπορέσουν να σας βοηθήσουν να αποφασίσετε.

Η Διεθνής Αμνηστία πιστεύει ότι η φτώχεια αποτελεί μεγαλύτερο θέμα σήμερα από ότι στο παρελθόν, επειδή ποτέ πριν δεν υπήρξε τόσο αποτρέψιμη.

Με πρωτοφανή επίπεδα πλούτου και τεχνολογίας, με ιατρικές καινοτομίες και την ύπαρξη του διεθνούς δικαίου καμία γυναίκα δεν θα έπρεπε να πεθαίνει από επιπλοκές ρουτίνας κατά την περίοδο της εγκυμοσύνης, καμία οικογένεια δε θα έπρεπε να οδηγείται σε χρεοκοπία από χρέη για ιατρική περίθαλψη ή για νομικές υπηρεσίες και κανένα άτομο δε θα έπρεπε να μένει άστεγο, χωρίς δικαίωμα προσφυγής στη δικαιοσύνη.

Η φτώχεια θα πρέπει να αντιμετωπιστεί στο πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όταν ο κόσμος έχει τα μέσα να εμποδίσει τη φτώχεια, τότε αυτή παύει να είναι αναπόφευκτη, μια θλιβερή κατάσταση ή μία δικαιολογία. Μετατρέπεται σε καταστρατήγηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Δεδομένα και αριθμοί (ενδεικτικά)

Κάθε χρόνο:

- 2 εκατομμύρια άνθρωποι εκδιώχνονται βιαίως από τα σπίτια τους.
- 500 χιλιάδες γυναίκες -1 γυναίκα κάθε λεπτό- πεθαίνει κατά τη διάρκεια ή εξαιτίας της γέννας (στην Υποσαχάρια Αφρική είναι 100 φορές πιο πιθανό να πεθάνει μια γυναίκα την περίοδο της εγκυμοσύνης της σε σχέση με κάποια γυναίκα στην δυτική Ευρώπη).
- 100 εκατομμύρια άνθρωποι ζουν στα όρια της φτώχειας επειδή πρέπει να πληρώνουν για την ιατρική τους περίθαλψη.

Σε όλο τον κόσμο:

- Περισσότεροι από 1 δισεκατομμύριο άνθρωποι ζούνε σε τρώγλες.
- 1800 παιδιά μολύνονται από τον ιό του AIDS κάθε μέρα.
- 1,1 δισεκατομμύριο άνθρωποι αντιμετωπίζουν την έλλειψη πρόσβασης σε καθαρό νερό.
- 1 στα 5 παιδιά δεν καταφέρνει να τελειώσει τη βασική εκπαίδευση.
- 15% του πληθυσμού της γης υποφέρει από μόνιμη έλλειψη τροφής.
- Εκτιμάται ότι 100 εκατομμύρια παιδιά ζουν ή εργάζονται στους δρόμους.

Χρήσιμοι σύνδεσμοι:

Το πρόγραμμα για την κατοικία των Η.Ε. <http://www.unhabitat.org>

Το πρόγραμμα για <http://www.hdr.undp.org>

Το πρόγραμμα για την υγεία: <http://www.who.int>

**Η Διεθνής Αμνηστία πιστεύει ότι η φτώχεια
δεν είναι πια θέμα φιλανθρωπίας,
αλλά θέμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων
και ανάληψης ευθυνών.**

Η εκπαιδευτική δράση της Διεθνούς Αμνηστίας

Απαιτούμε Αξιοπρέπεια

Η παγκόσμια καμπάνια για τη φτώχεια είναι λοιπόν **μια καμπάνια για την υπεράσπιση όλων των δικαιωμάτων.**

Για τούτο είναι μια εξάισια ευκαιρία για τους εκπαιδευτικούς –υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων να αναλάβουν εκπαιδευτικές δράσεις για την ενημέρωση των μαθητών πάνω σε όλο το φάσμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η ποιοτική εκπαίδευση

είναι ένα ανθρώπινο δικαίωμα

θεμελιώνει όλο το φάσμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

δίνει τη δυνατότητα επίγνωσης, διεκδίκησης και αποκατάστασης των δικαιωμάτων

και τελικά αποτρέπει την κατάσταση της φτώχειας

Η Διεθνής Αμνηστία, με τα εκπαιδευτικά προγράμματα και το ερευνητικό της υλικό, θέλει να αναδείξει στην κοινή γνώμη το γεγονός ότι η φτώχεια είναι το αποτέλεσμα παραβίασης των πολιτικών και ατομικών ελευθεριών σε συνδυασμό με τη στέρηση των κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων.

Όταν Ζητούμε Αξιοπρέπεια, απαιτούμε από τα κράτη να υιοθετήσουν εκείνους τους νόμους και πολιτικές πρακτικές που θα θέσουν τέλος στη στέρηση, την ανασφάλεια, τον αποκλεισμό και την αδυναμία διαμαρτυρίας.

Όταν Ζητούμε Αξιοπρέπεια, αναπτύσσουμε δράση για τη **συμμετοχή** και την **υπεύθυνη εμπλοκή** όλων των ανθρώπων **στη λήψη των αποφάσεων** που επηρεάζουν τη ζωή τους. Όταν συμμετέχουν όλοι οι πολίτες στη λήψη των αποφάσεων αναπτύσσεται στην πολιτική και την κοινωνική ζωή η διαφάνεια, η λογοδοσία, η κοινωνία-για-όλους και η κοινωνική ενδυνάμωση. Αυτές είναι οι προϋποθέσεις για να τεθεί τέλος στη φτώχεια.

Οι ιστορίες που διηγούνται οι άνθρωποι που ζουν στη φτώχεια έχουν να μας διδάξουν πολλά και κυρίως την ανάγκη να μπουν τα ανθρώπινα δικαιώματα στο επίκεντρο της παγκόσμιας εκστρατείας για τη φτώχεια.

Σε ποιους απευθύνεται και τι περιλαμβάνει

η εκπαιδευτική δράση (((Απαιτούμε Αξιοπρέπεια)))

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα μπορεί να εφαρμοστεί **σε όλες τις βαθμίδες**, σε πλαίσια **επίσημης όσο και ανεπίσημης εκπαίδευσης**, σε νέους στην τριτοβάθμια, σε όλους τους πολίτες και κυρίως στα άτομα που το χρειάζονται περισσότερο λόγω της ευάλωτης θέσης τους.

Το υλικό και τα μαθήματα μπορεί να χρησιμοποιούνται στη σειρά που θα εκδίδονται από τη Διεθνή Αμνηστία ή σε συνδυασμό με το περιεχόμενο των αναλυτικών μαθημάτων των κοινωνικών και ανθρωπιστικών σπουδών. Μπορούν να εφαρμοστούν διαθεματικά, στην ευέλικτη ζώνη, στην αγωγή υγείας ή στην αγωγή καταναλωτή καθώς και σε προγράμματα ευαισθητοποίησης του κοινού πέραν της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Οι **θεματικές** που θα αναπτυχθούν στους επόμενους μήνες θα αφορούν όλο το φάσμα των δικαιωμάτων και όλο το φάσμα της δράσης της Διεθνούς Αμνηστίας (π.χ. παιδιά, γυναίκες, πρόσφυγες, διακρίσεις, θανατική ποινή, βασανιστήρια, δικαιосύνη). Θα περιλαμβάνονται στους παρακάτω άξονες:

- Παραβιάσεις α.δ. και φτώχεια: οι ευάλωτες ομάδες
- Παραγκουπόλεις
- Ευθύνη των μεγάλων εταιρειών
- Θνησιμότητα γυναικών κατά τη γέννα

Τα **ερωτήματα** που διερευνώνται από το πρόγραμμα είναι:

Ποια είναι η **σχέση** των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της φτώχειας;

Τι εννοούμε **αξιοπρέπεια**; Εννοούμε όλοι το ίδιο πράγμα;

Γιατί τα άτομα που ζουν στη φτώχεια εμποδίζονται να ασκήσουν τα δικαιώματά τους;

Έχουν υποχρέωση οι **κυβερνήσεις** να λάβουν μέτρα κατά της φτώχειας και κατά των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

Πώς μπορούμε να **εξαλείψουμε** τη φτώχεια από τον πλανήτη;

Πώς μπορούν να **προστατευτούν** οι άνθρωποι που ζουν σε **παραγκουπόλεις**, ή όσοι διαβιούν χωρίς πρόσβαση σε **τροφή ή νερό** και κάτω από **ανθυγιεινές** συνθήκες;

Πώς εφαρμόζεται η εκπαιδευτική δράση Απαιτούμε Αξιοπρέπεια

Ο/Η εκπαιδευτικός, συντονιστής/στρια ή εμπυχωτής/τρια οποιασδήποτε διδακτικής δραστηριότητας μπορεί να προσαρμόσει- αξιοποιήσει την έρευνα της Διεθνούς Αμνηστίας με όποιο τρόπο θεωρεί κατάλληλο για την ομάδα. Απαραίτητο στοιχείο του προγράμματος είναι η συνέχεια και σύνδεση της θεματικής του με την πραγματική ζωή.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα

μπορεί να εφαρμοστεί στη διάρκεια ενός ετήσιου σχεδιασμού

μπορεί να συνδεθεί με άλλα προγράμματα για την αγωγή υγείας, καταναλωτή, για την εκπαίδευση ειρήνης και τη διαπολιτισμική εκπαίδευση

μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατά περίπτωση και επιλογή του εκπαιδευτικού.

Προτείνουμε, να συμβουλευτείτε τις εκπαιδευτικές σελίδες μας στο

www.amnesty.org.gr/actnow/education

για την οργάνωση της τάξης και την αξιοποίηση προς όφελος όλης της σχολικής κοινότητας

για την ενημέρωσή σας

για να κατεβάσετε νέο υλικό ή να στείλετε προς δημοσίευση.

Σε κάθε ενότητα παρέχονται ιδέες, κατευθύνσεις, υλικό, και προτάσεις για εκπαιδευτική παρέμβαση

Το σημαντικό είναι να αναπτυχθεί και να διαδοθεί η **κουλτούρα** των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη σχολική και τοπική κοινωνία.

Πώς μπορεί να ενισχυθεί η κουλτούρα σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο σχολείο

Ακολουθούν ορισμένες πρακτικές που έχουν εφαρμοστεί κατά καιρούς από εκπαιδευτικούς από τις οποίες μπορεί ο καθένας, ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο εργάζεται και το προσωπικό του ταπεραμέντο, να επιλέξει και να εφαρμόσει. Σε όλες τις πρακτικές ενυπάρχει η ιδιότητα του πολλαπλασιαστή.

ΚΙΝΗΣΗ 1

Στέλνοντας ένα μήνυμα στο education@amnesty.org.gr

για να **συνδεθείτε** με το δίκτυο Εκπαιδευτικών- Υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να λαμβάνετε σχέδια μαθημάτων

ΚΙΝΗΣΗ 2

Προετοιμάζοντας τη σχολική κοινότητα **οργανωτικά**

(βλ. οδηγίες στο www.amnesty.org.gr/actnow/education ΠΩΣ ΝΑ ΑΡΧΙΣΩ;

Και εξηγώντας σε όλους ότι πολλά από τα **χρονίζοντα προβλήματα ως προς τις σχέσεις μέσα στο σχολείο** (συγκρούσεις, διαπληκτισμοί, υπευθυνότητα στους κανόνες λειτουργίας, συλλογικότητα, ικανότητα ενσωμάτωσης όλων των μαθητών, κλπ) μπορούν να επανεξεταστούν με τη βοήθεια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να επιλυθούν οριστικά.

ΚΙΝΗΣΗ 3

Ενημερώνοντας γονείς, συνάδελφους και αρμόδιους στην περιοχή ότι ξεκινά ένα πρόγραμμα ενημέρωσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Δεν αφήνεται στην απομόνωση της τάξης και ανακοινώνει πάντα τους επιδιωκόμενους στόχους

ΚΙΝΗΣΗ 4

Τοποθετώντας ένα **ταμπλό για τα ανθρώπινα δικαιώματα** στο σχολείο όπου:

A) οι μαθητές του θα αναρτούν τις εργασίες τους και θα τις εξηγούν σε άλλους μαθητές καθώς και συνθήματα, ανακοινώσεις υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

B) οι μαθητές και οι δάσκαλοι μπορούν να το ορίσουν ως **σημείο-συνάντησης**, όταν θα χρειάζονται να επιλύσουν θέματα συγκρούσεων

ΚΙΝΗΣΗ 5

Επικοινωνώντας με το δίκτυο των εκπαιδευτικών- υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο education@amnesty.org.gr για να δώσετε ή να πάρετε ιδέες, απαντήσεις, υλικό

ΚΙΝΗΣΗ 6

Δημιουργώντας ένα τμήμα στη σχολική βιβλιοθήκη αφιερωμένο στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Αναρτώντας αφίσες

Προσκαλώντας Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και Φορείς που δραστηριοποιούνται στην περιοχή για τα ποικίλα θέματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο σχολείο ζητώντας τους να συζητήσουν με τους συνάδελφους, γονείς και μαθητές.

ΚΙΝΗΣΗ 7

Αναζητώντας συνεργάτες.

ΚΙΝΗΣΗ 8

Αναδιοργανώνοντας την κουλτούρα της σχολικής ζωής.

Αναδιοργανώνοντας την κουλτούρα της σχολικής ζωής

Στόχος αυτής της αναδιοργάνωσης είναι ένας: να βιώσουμε τα ανθρώπινα δικαιώματα, την αξιοπρέπεια, το σεβασμό του άλλου και την υπευθυνότητα για έναν κόσμο όπου όλοι θα απολαμβάνουν τα ανθρώπινα δικαιώματά τους ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, γλώσσας, φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού, θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων, δοξασίας και κοινωνικής καταγωγής.

Ένα πρόγραμμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχει ως σκοπό να δημιουργήσει ένα ομαδοκεντρικά οργανωμένο σχολείο όπου αυτές οι αξίες θα εμπνέουν τον τρόπο με τον οποίο μαθαίνουν οι μαθητές, τη συνεργασία όλων, τη συνεργατική διδασκαλία, την ευαισθησία στην προσωπικότητα και τις ιδιαιτερότητες όλων και την ικανότητα δίκαιης, μη-βίαιης επίλυσης όλων των προβλημάτων της σχολικής ζωής.

Πριν επιλέξουμε το θέμα με το οποίο θα εργαστούμε, εξετάζουμε όλους τους παράγοντες που θα επηρεάσουν τη δεκτικότητα και αποδοχή των μαθητών. Είναι σημαντικό, για παράδειγμα, να γνωρίζουμε αν **υπάρχουν μαθητές που βιώνουν συνθήκες διακρίσεων** και αν διαβιούν σε συνθήκες εξαθλίωσης. Αυτοί οι μαθητές πρέπει να ενδυναμωθούν ψυχολογικά και εκπαιδευτικά από το πρόγραμμα διδασκαλίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ

Η οργάνωση της τάξης, οι σχέσεις μεταξύ των μαθητών, ο τρόπος δουλειάς και όλοι εκείνοι οι παράγοντες που διαμορφώνουν το άτυπο ή κρυφό πρόγραμμα είναι η πρώτη μας μέριμνα.

Στο Νηπιαγωγείο και στο Δημοτικό

Οργανώνουμε τον τρόπο επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των μαθητών, ώστε να υπάρχει κλίμα σεβασμού από όλους για όλους.

Τα μικρά παιδιά μπορεί να δυσκολεύονται να χειριστούν και να κατανοήσουν αφηρημένες έννοιες όπως δικαιώματα, ελευθερία, δημοκρατία αλλά μαθαίνουν πολύ περισσότερο από την εμπειρία και το πλαίσιο. Οι δραστηριότητες, το κλίμα, η οργάνωση της τάξης, οι σχέσεις και ο τρόπος επικοινωνίας παίζουν μεγάλο ρόλο στην ανάπτυξη κουλτούρας σεβασμού των δικαιωμάτων.

Η διδασκαλία στα ανθρώπινα δικαιώματα στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό στοχεύει περισσότερο στην ανάπτυξη στάσεων και δεξιοτήτων, στην υιοθέτηση αξιών και προτύπων σεβασμού και συνεργασίας και λιγότερο σε γνωστικούς στόχους.

Στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο

Οργανώνουμε τα μέσα επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των μαθητών: πρόσβαση στο υλικό, οργάνωση τακτικών συναντήσεων συνεργασίας- συζήτησης κλπ.

Τα μεγαλύτερα παιδιά χαίρονται να επεξεργάζονται κριτικά και δημιουργικά τις αφηρημένες έννοιες, να ενημερώνονται και να οργανώνουν συζητήσεις για κοινωνικά

θέματα και να αναπτύσσουν την προσωπική τους κοσμοθεωρία. Οι εφημερίδες και τα ρεπορτάζ, τα έργα τέχνης από τη λογοτεχνία μέχρι τον κινηματογράφο και το θέατρο, τα κοινωνικά γεγονότα που απασχολούν την τοπική αλλά και τη διεθνή κοινότητα, οι συζητήσεις στο δίκτυο και οι νέες τεχνολογίες αποτελούν σημαντικές πηγές για τη διδασκαλία των δικαιωμάτων.

Η διδασκαλία στα ανθρώπινα δικαιώματα στο γυμνάσιο και στο λύκειο στοχεύει στην ενημέρωση, στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης και στην καλλιέργεια στάσης ευθύνης απέναντι στην εφαρμογή των δικαιωμάτων.

Ανάπτυξη εμπιστοσύνης και σεβασμού

Αρχίζουμε με δραστηριότητες που θα ενισχύσουν το αίσθημα εμπιστοσύνης μεταξύ των μαθητών. Εμπιστοσύνη ότι ανήκω και μοιράζομαι και εμπιστοσύνη ότι σέβονται την προσωπικότητά μου. Αυτά τα δύο συναισθήματα συνιστούν τη βάση για την κουλτούρα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι καταλυτικός στην ανάπτυξή τους.

Όταν στην τάξη υπάρχει έστω και ένας μαθητής που αισθάνεται ότι μπορεί να γίνει αντικείμενο κοροϊδίας ή ότι απομονώνεται από την ομάδα εξαιτίας

κάποιας ιδιαιτερότητάς του, όταν φοβάται να πει τη γνώμη του ή να εκφράσει τα συναισθήματά του τότε η διδασκαλία στα ανθρώπινα δικαιώματα χάνει το νόημά της. Πριν ξεκινήσουμε να επεξεργαστούμε ένα θέμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων με την τάξη μας, αφιερώνουμε μερικές συναντήσεις στη διασφάλιση του κλίματος εμπιστοσύνης.

Η εμπειρία της ανθρώπινης ζεστασιάς

Ο αριθμός των μαθητών στην τάξη, ο όγκος της ύλης, τα καθημερινά μικροπροβλήματα και οι πολλές απαιτήσεις του κοινωνικού περιγύρου εντατικοποιούν την εργασία και μειώνουν τις ευκαιρίες επικοινωνίας και αμοιβαιότητας στο σχολείο. Προσπαθώντας να καλύψουν όλες τις απαιτήσεις στο πρόγραμμα της ημέρας, οι εκπαιδευτικοί συχνά αυξάνουμε τον χρόνο σχολικής εργασίας εις βάρος της συναισθηματικής έκφρασης και ανάπτυξης.

Χρειάζεται να αφιερώσουμε μια ώρα της εβδομάδας ή του μήνα στην επικοινωνία των προσωπικών ανησυχιών, στο μοίρασμα προβληματισμών και στην εμπύχωση της ομάδας ώστε να δημιουργηθεί η κατάλληλη βάση για τη διδασκαλία στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Το περιεχόμενο αυτής της επικοινωνίας μπορεί να καθορίζεται από ένα μέλος της ομάδας κάθε φορά. Η/Ο εκπαιδευτικός μπορεί να ετοιμάσει ένα θέμα που απασχολεί την ομάδα ή έχει πέσει στην αντίληψή της/ του. Αν, για παράδειγμα, κάποιος μαθητής είναι πολύ συνεσταλμένος, η /ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει μια ιστορία, ένα παραμύθι ή να μιλήσει αόριστα για κάποιο παλιότερο μαθητή και να ζητήσει από τους μαθητές να προτείνουν τρόπους ενθάρρυνσής του.

Τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα εκείνες τις αξίες, γνώσεις ή δεξιότητες που έχουν γνωρίσει μέσω μιας έντονης και θερμής επικοινωνίας και μέσω τρυφερών και ασφαλών σχέσεων. Γνώσεις που έχουν συνδεθεί με συναισθήματα είναι εμπειρίες με βέβαιο αποτέλεσμα.

Η κοινωνική δικαιοσύνη στην τάξη

Τα παιδιά συνήθως θεωρούν δίκαιο ο/ η εκπαιδευτικός να κατανέμει το χρόνο απασχόλησής του με ένα μαθητή ή το χρόνο συμμετοχής του καθενός σε μια δραστηριότητα σε ίσα χρονικά διαστήματα. Επίσης, θεωρούν δίκαιη αντιμετώπιση την τιμωρία του μαθητή που έχει δημιουργήσει ένα πρόβλημα. Ο/ Η εκπαιδευτικός, ωστόσο, μπορεί να χρειάζεται να αφιερώσει περισσότερο χρόνο σε ένα αδύνατο μαθητή ή μπορεί να αποφασίσει να μην τιμωρήσει ένα μαθητή. Αυτές οι διαφορές πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο συλλογικής επεξεργασίας, είτε με τη μορφή συζήτησης είτε με τη διαμόρφωση ενός κανονισμού ή άλλες ρυθμίσεις.

Η δημοκρατική λειτουργία στην τάξη εξαρτάται πολύ από τις αντιλήψεις και τις δεξιότητες που έχουν αναπτύξει τα παιδιά ως προς τη συνεργασία, τη λήψη αποφάσεων, τη συνεδρίαση, την αντιπαράθεση απόψεων, το σεβασμό της άλλης γνώμης, το σεβασμό των αποφάσεων που λαμβάνει η ομάδα. Χωρίς την εξασφάλιση κοινής αντίληψης ως προς τη δημοκρατική λειτουργία, το πρόγραμμα ΕΑΔ κινδυνεύει να αναλωθεί σε ανταγωνιστικές τάσεις, αντιπαράθεσεις και συγκρούσεις μεταξύ των μαθητών.

Οι επιθετικοί προσδιορισμοί

Παίζουμε ένα παιχνίδι όπως το παρακάτω.

Τα παιδιά κάθονται σε κύκλο. Ένα παιδί σηκώνεται στη μέση του κύκλου και κάνει μια ανακοίνωση σε σχέση με την εμφάνιση, π.χ.: «Όλοι όσοι φορούν αθλητικά παπούτσια να σηκωθούν». Τότε αυτοί που φορούν αθλητικά παπούτσια σηκώνονται από τις θέσεις τους και αλλάζουν μεταξύ τους θέση σε ελάχιστο χρόνο. Μπορεί ο χρόνος να ορίζεται με το κτύπημα ενός τύμπανου ή με ένα απόσπασμα από τραγούδι. Αυτός που έκανε την ανακοίνωση πρέπει επίσης να βρει να κάτσει κάπου. Όποιος μένει όρθιος, έρχεται στη μέση του κύκλου και πρέπει να κάνει μια νέα ανακοίνωση. Όταν τα παιδιά αρχίσουν να καταλαβαίνουν ότι μπορεί να μοιάζουν αλλά και να διαφέρουν μεταξύ τους με πολλούς τρόπους, το παιχνίδι μπορεί να εμβαθύνει σε ανακοινώσεις που αφορούν τα συναισθήματα, όπως «όλοι όσοι είναι κουρασμένοι αυτή τη στιγμή να σηκώσουν το χέρι» ή «όσοι είναι χαρούμενοι να χαμογελάσουν στο διπλανό τους». Συνήθως, όμως, το παιχνίδι χαλάει σε αυτό το σημείο γιατί είναι δύσκολο στα παιδιά να εντοπίσουν τέτοιες ιδιότητες με μια ματιά.

Ίσως πρέπει πρώτα να προηγηθεί μια συζήτηση ώστε να κατανοηθεί με ποιο τρόπο αναγνωρίζονται τέτοιες ιδιότητες.

Η συζήτηση που θα συνοδεύσει αυτό το παιχνίδι πρέπει να εστιάσει σε ζητήματα σεβασμού της ατομικότητας όταν χαρακτηρίζουμε ένα άτομο. Πρέπει επίσης να δοθεί έμφαση στα ζητήματα ευγένειας, προκατάληψης ως προς κάποια χαρακτηριστικά, ενοχοποίησης χαρακτηριστικών. Τα μεγαλύτερα παιδιά μπορούν να συζητήσουν τα ζητήματα υποκειμενικής αντίληψης της εμφάνισης και της συναισθηματικής έκφρασης, παρότι η γλώσσα των συναισθημάτων είναι οικουμενική σε όλους τους πολιτισμούς.

Αξιοποίηση των καθημερινών προβλημάτων της τάξης

Τα καθημερινά προβλήματα που προκύπτουν στις σχέσεις μεταξύ συμμαθητών και εκπαιδευτικών μπορούν να ακυρώσουν τα μηνύματα ενός προγράμματος ΕΑΔ και να μειώσουν την αξία του. Δημιουργούν συναισθηματική ανασφάλεια σε κάποιους, εμποδίζουν την επικοινωνία και το σεβασμό, μετατρέπουν τον εκπαιδευτικό σε μη δημοκρατικό ηγέτη.

Είναι απαραίτητο να αναπτυχθεί μια ενιαία στρατηγική αντιμετώπισης των παραπτώματων και κάθε διαταρακτικής συμπεριφοράς στη τάξη. Συχνά συμβαίνει να μας πιάσει η αναποδιά μας. Αυτό ισχύει για τους μαθητές και για τους εκπαιδευτικούς επίσης. Αλλά πάντα υπάρχει μια τεχνική για να διαχειριστούμε τις δύσκολες μέρες. Όταν την αξιοποιούμε με συνέπεια στην τάξη και για αρκετό διάστημα, αυτή η τεχνική μπορεί να μας γίνει δεύτερη φύση και σημαντική δεξιότητα ζωής.

Είναι, λοιπόν, αναγκαίο, οι εκπαιδευτικοί να παραμένουν πάντα ανοικτοί στη συζήτηση ή ακόμη και στη σύγκρουση. Να τονίζουν την άποψη ότι για όλα τα προβλήματα υπάρχει μια λύση. Να βοηθούν τα παιδιά να σκέφτονται ένα πρόβλημα με την προοπτική ότι θα βρουν τη λύση του. Παρακάτω παρουσιάζεται μια πιο συστηματική προσέγγιση της επίλυσης προβλημάτων:

1. Προσδιορίστε και αναγνωρίστε το πρόβλημα. Διακόψτε οποιαδήποτε σωματική ή λεκτική αντιπαράθεση και ζητήστε από τα παιδιά να συζητήσουν όλα μαζί τη συμπεριφορά τους.
2. Ζητήστε να σας περιγράψουν τι έγινε. Ζητήστε από τα εμπλεκόμενα παιδιά και τους μάρτυρες του περιστατικού να σας πουν για να γεγονότα. Δώστε το λόγο σε όλους χωρίς να τους διακόπτετε. Μια θετική ενίσχυση όπως το να ακουμπήσετε το χέρι σας στον ώμο ή να αγκαλιάσετε ένα παιδί βοηθά στην απάλυνση των συναισθημάτων θυμού ή ενοχής. Αλλά το σημαντικό σε αυτή τη φάση είναι να παραμείνετε ουδέτεροι.
3. Εξερευνήστε μια σειρά από λύσεις. Ζητήστε από τους άμεσα εμπλεκόμενους να σας πουν πώς μπορεί να λυθεί το πρόβλημα. Αν τα παιδιά δεν μπορούν να βρουν μια λύση τότε προτείνει ο/η εκπαιδευτικός μερικές λύσεις.
4. Αιτιολογήστε τις λύσεις. Επισημάνετε ότι υπάρχουν πολλές δίκαιες λύσεις. Ενθαρρύνετε τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν τις σωματικές και συναισθηματικές συνέπειες των λύσεων αυτών και θυμίστε τους παλαιότερες παρόμοιες εμπειρίες.
5. Συμφωνείστε για τα βήματα που θα ακολουθήσετε προς τη λύση που θα επιλέξετε κατόπιν αμοιβαίας συμφωνίας.
6. Εφαρμόστε μέχρι τέλους αυτό στο οποίο συμφώνησαν όλοι μαζί.

Αποφασιστική αντιμετώπιση συμπεριφορών διάκρισης

Όταν η σύγκρουση οφείλεται σε συμπεριφορά διάκρισης εις βάρος κάποιου, δεν είναι εύκολο να βρεθεί λύση. Τα παιδιά, τόσο ο προσβληθείς όσο και ο προσβάλλων, δεν κατανοούν εύκολα τη διάκριση. Σε αυτήν την περίπτωση, η δράση που θα αναλάβει ο /η εκπαιδευτικός είναι πολύ σημαντική.

Συνιστάται, ο /η εκπαιδευτικός να επικρίνει τη ρατσιστική συμπεριφορά και να καθιστά σαφές ότι τέτοιες συμπεριφορές δεν είναι αποδεκτές.

Πρέπει να παρέχει σαφή υποστήριξη στο παιδί που δέχτηκε τέτοια προσβολή, χωρίς να κριτικάρεται ο θυμός, ο φόβος ή η σύγχυση που μπορεί να εκφράζει. Αντιμετωπίζει με αυστηρότητα αλλά υποστηρικτική στάση το παιδί που εκδήλωσε τη ρατσιστική συμπεριφορά.

Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να βοηθήσουν τα παιδιά που υπήρξαν θύματα ρατσιστικής συμπεριφοράς να κατανοήσουν ότι η αρνητική αντιμετώπισή τους λόγω της εμφάνισης, της γλώσσας, της φυλής οφείλεται σε ρατσιστικές στάσεις. Τέτοια περιστατικά, όταν επιμένουν, πρέπει να συζητηθούν επίσης με τους γονείς, το σύλλογο διδασκόντων και την τοπική κοινωνία.

Η παραπάνω μέθοδος μπορεί να εφαρμοστεί σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης καθώς και σε ανάλογες συνθήκες εκτός σχολικού περιβάλλοντος. Εφαρμόζεται σε όλες τις συμπεριφορές διάκρισης. Όπου είναι δυνατόν, η εθνική διαφορετικότητα στην τάξη θα πρέπει να είναι συνειδητή, κατανοητή ακόμη και γιορταστικά αποδεκτή σε κάθε ευκαιρία. Πρέπει να θυμόμαστε ότι ο ρατσισμός και ο σεξισμός εμφανίζονται σε πολύ μικρή ηλικία στα παιδιά οπότε η μέθοδος αυτή λειτουργεί προληπτικά ως προς τις κοινωνικές της προεκτάσεις.

Θα πρέπει επίσης να υπάρχει μέριμνα ώστε όλη η τάξη να ενθαρρύνετε να φροντίζει κάθε παιδί με αναπηρία. Αναζητήστε παραδείγματα δραστηριοτήτων όπου τα παιδιά μπορούν να εκφράσουν την ταυτότητά τους.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ !!!!